

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий Інститут мистецтв

Кафедра методики викладання образотворчого і
декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОДИЗАЙН

Освітня програма	<u>Середня освіта (Образотворче мистецтво)</u>
Спеціальність	<u>014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)</u>
Спеціалізація	<u>014.12 Образотворче мистецтво</u>
Галузь знань	<u>01 Освіта / Педагогіка</u>

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “31” серпня 2018 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етнодизайн
Викладач (-і)	Тимків Б.М.; Городецький В.І.
Контактний телефон викладача	097-891-25-77; 097-915-10-64;
Е-mail викладача	tymkiivbm@gmail.com ; vitoldkoyal@ukr.net
Формат дисципліни	денна / заочна
Обсяг дисципліни	9 кредитів ECTS; 270 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?
Консультації	Консультації до самостійної роботи проводяться дистанційно та на практичних заняттях в аудиторії згідно розкладу.
2. Анотація до курсу	
<p>В межах навчальної дисципліни студенти ознайомлюються із сучасними досягненнями українських та зарубіжних художників в галузі ювелірної справи, вивчають історію художнього металу в Україні, що допоможе їм зрозуміти роль і місце саме українських творів з металу від архаїчних часів до сьогодення, керуючись історичними аналогіями проектувати сучасні вироби.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою курсу «Етнодизайн» є : ознайомити студентів з історією виникнення і розвитку ювелірного мистецтва;</p> <ul style="list-style-type: none"> - сприяти розвитку творчого мислення і художніх здібностей особистості; - виховувати загальну естетичну культуру, підготувати майбутнього спеціаліста до створення предметів декоративно – прикладного мистецтва; - дослідити процеси виникнення, становлення дизайну (етнодизайну) як нової творчої професії; - використовувати традиції народного мистецтва в сучасному етнодизайні. <p>Велика увага приділяється висвітленню народного металірства як одного із значних художніх явищ. Розглядаються тенденції розвитку сучасного ювелірного мистецтва.</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - цілісне уявлення про народне мистецтво, зокрема традиційну обробку металу; - історію становлення «мосяжництва»; - інформацію та обробку результатів наукових спостережень; опрацювання літератури; - історію виникнення і розвитку етнодизайну в художній обробці металу як одного з видів декоративно-прикладного мистецтва; - принципи виконання ескізів та проектів; - основні засади гармонійного декорування; - властивості декору по відношенню до виробу (форми) в цілому; - народні традиції; сучасні графічні прийоми проектування; - історію розвитку ремесел; - основні напрями сучасного розвитку дизайнерського мистецтва. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - висвітлити найважливіші підходи до формування особистості художника-майстра, оптимальної організації своєї праці; - вивчати історичні, технологічні дослідження і їх практично використовувати у своїй творчій діяльності; - постійно удосконалювати свої знання, набувати навичок дослідника, розширювати 	

- свій теоретичний кругозір;
- застосовувати набуті знання у своїй творчій діяльності;
  - створювати орнаментальні площинні та об'ємно - просторові композиції із застосуванням наступних графічних приймів таких, як: малюнок простим графітним олівцем, малюнок кольоровими олівцями, малюнок пером, малюнок пензлем і тушшю, малювання вуглем, малюнок аквареллю, малюнок гуашшю тощо;
  - створювати художні твори, відштовхуючись від існуючих у даній місцевості традицій в інших видах народної творчості – вишивці, ткацтві, різьбярстві, кераміці та ін.

4. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності. ЗК 1. Синтез та аналіз. Здатність до узагальнень, абстрактного мислення, поєднання аналізу та синтезу для розуміння процесів та явищ у галузях образотворчого мистецтва, уміння чітко встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

ЗК 5. Соціально-особистісні навички. Адаптивність, комунікабельність, креативність, толерантність, критичне мислення, прагнення самовдосконалення, самокритичність, наявність стійкого світогляду та наполегливість у досягненні мети. Здатність використовувати базові знання про стан і проблеми візуального мистецтва сучасного світу й України зокрема, розвивати етно- та еко-культуру в суспільстві засобами дизайну, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість, розробляти, організувати та управляти проектами з мистецької та виставкової діяльності. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт, діяти соціально-відповідально та свідомо

Фахові компетентності. ФК 7. Здатність до розкриття ідеї та сюжету художнього твору засобами різноманітних мистецьких технік у різних видах та жанрах образотворчого мистецтва.

ФК 8. Здатність до творчості за законами краси, образного сприйняття та аналізу навколишнього, самовдосконалення творчих здібностей, естетичного смаку, естетичних потреб.

ФК9. Здатність відображати статичні та динамічні моделі у тримірних композиціях із застосуванням традиційних і нетрадиційних матеріалів, у різноманітних жанрах.

ФК 10. Здатність дотворчого застосування набутих професійних теоретичних та практичних знань і вмій у сучасному образотворчому та декоративному мистецтві, етнодизайні.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	30
практичні	60
самостійна робота	180

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I	014. 12 СО. ОМ.	I	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Літера- тура	Завдання,г од	Вага оцінки	Термін виконан ня
------------	------------------	-----------------	------------------	----------------	-------------------------

<p>Тема 1. Декоративно-ужиткове мистецтво Київської Русі.</p> <ul style="list-style-type: none"> - художні традиції давньоруського народу; - давньослов'янська мистецька спадщина; - давньоруський іконопис; - декоративно-ужиткове мистецтво Київської Русі. 	лекційне	[3; 5; 8; 13; 14]	<p>Прослухати лекцію.</p> <p>Передивитись презентацію, 4 год</p>	5б.	Протягом тижня
<p>Тема 2. Відтворення традиційних елементів і мотивів орнаменту Київської Русі в сучасних творах з металу.</p> <ul style="list-style-type: none"> - давньоруський геометричний орнамент як декоруючий малюнок на сучасних металевих виробках; - символічний орнамент – риба, хризма, хрест, геральдичний птах; - символіка кольору в давньоруському орнаменті. 	лекційне	[5, 15,]	<p>Прослухати лекцію.</p> <p>Передивитись презентацію, 4 год</p>	5б.	Протягом тижня
<p>Тема 3. Проектування кулона (кольє) в техніці скань, фініфть. Вибір теми, перегляд ілюстративного матеріалу, таблиць, взірців кращих робіт.</p> <ul style="list-style-type: none"> - перегляд ілюстративного матеріалу; - вибір стилістики виробу; - вибір форми виробу; - вибір орнаментики виробу; - вибір техніки виконання виробу. 	практичне	[4, 7, 9,]	<p>Передивитись презентацію, 1 год</p>	5б.	протягом тижня
<p>Тема 4. Збір матеріалу (фото, ілюстрацій, архівних матеріалів).</p> <ul style="list-style-type: none"> - збір фото робіт відомих художників; - збір фото робіт народних майстрів; - перегляд ілюстрацій в Інтернеті; - відвідання фірм по металообробці; - відвідання виставок. 	практичне	[4, 7, 9, 16,]	<p>Передивитись презентацію, 1 год</p>	5б.	протягом тижня
<p>Тема 5. Збір матеріалу (замальовки робіт народних майстрів, професійних художників).</p> <ul style="list-style-type: none"> - замальовки виконані простим олівцем; - замальовки виконані фарбами; - фотографування та ретушування фото в програмі Фотошоп; - аналіз зібраного матеріалу. 	практичне	[13, 16, 21,]	<p>Передивитись презентацію, 1 год</p>	5б.	протягом тижня
<p>Тема 6. Замальовки музейних робіт (робота в музеях).</p> <ul style="list-style-type: none"> - замальовки виконані простим олівцем; 	практичне	[11, 18]	<p>Виконати замальовки 1 год.</p>	5б.	протягом тижня

-замальовки виконані фарбами; -фотографування та ретушування фото в програмі Фотошоп; -аналіз зібраного матеріалу.						
Тема 7. Аналіз творів народних майстрів та професійних художників. -аналіз творів за їх стилістикою; -аналіз творів за їх формами; -аналіз творів за їх технікою виконання; -аналіз творів за матеріалами; -аналіз творів за їх призначенням.		практичне	[4, 5, 15]	Презентація ілюстративного матеріалу, 1 год	5 б.	протягом тижня
Тема 8. Аналіз літературних джерел. -аналіз літературних джерел; -аналіз фахових видань; -аналіз архівних матеріалів; -аналіз результатів польових досліджень. -аналіз інформації з Інтернет ресурсів.		практичне	[1, 19]	Презентація ілюстративного матеріалу, 1 год	5 б.	протягом тижня
Обсяг курсу						
Вид заняття			Загальна кількість годин			
лекції			30			
практичні			60			
самостійна робота			180			
Ознаки курсу						
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)		Нормативний / вибірковий		
II	014. 12 СО. ОМ.	II		вибірковий		
Тематика курсу						
Тема, план		Форма заняття	Літера- тура	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконан ня
Тема 1. Сакральне мистецтво Київської Русі . – візантійська літургія; – грецькі церковно-мистецькі канони; – книжність і стиль духовності; – візантійські ікони; – книжкова мініатюра.		лекційне	[3; 5; 8; 13; 14]	Прослухати лекцію. Передивитись презентацію, 4 год	5б.	Протягом тижня
Тема 2. Солярні символи в давньоруському ювелірному мистецтві. – хрест (символ небесного вогню, світла) – знак життя; – тризуб – символ вогню; – розетка – символ сонця; – Солярний символ – хрест в колі; – солярні символи Карпат;		лекційне	[5, 15,]	Прослухати лекцію. Передивитись презентацію, 4 год	5б.	Протягом тижня

<ul style="list-style-type: none"> – прадавня символіка української писанки; – архетипи троїстості в українській культурі. 					
<p>Тема 3. Ескізи в графічному вирішенні (ескізування в олівці - начерки).</p> <ul style="list-style-type: none"> – виконання начерку виробу; – загальні риси виробу; – первісний малюнок; – короткочасні зарисовки; – довготривалі зарисовки. 	практичне	[4, 7, 9,]	Передивитись презентацію, 1 год	5б.	протягом тижня
<p>Тема 4. Виконання ескізів виробу (пошук форм та орнаментальних мотивів).</p> <ul style="list-style-type: none"> – ескізи простим олівцем; – ескізи в кольорі; – пошук форм; – пошук орнаменту; – пошук кольорових плям. 	практичне	[4, 7, 9, 16,]	Передивитись презентацію, 1 год	5б.	протягом тижня
<p>Тема 5. Виконання проектної частини (графічне рішення, малювання простим олівцем).</p> <ul style="list-style-type: none"> – підготовка планшету до роботи; – наклеювання паперу на планшет; – нанесення контурів малюнка за допомогою простого олівця. 	практичне	[13, 16, 21,]	Передивитись презентацію, 1 год	5б.	протягом тижня
<p>Тема 6. Робота над проектом (графічне рішення).</p> <ul style="list-style-type: none"> – графічне рішення проекту простим олівцем; – пошук форм на планшеті в ахроматичному вирішенні; – пошук орнаментальних мотивів на планшеті в ахроматичному вирішенні. 	практичне	[11, 18]	Виконати замальовки 1 год.	5б.	протягом тижня
<p>Тема 7. Виконання проектної частини (кольорове рішення: малювання акварельними та акриловими фарбами, нанесення фактури на фон планшету).</p> <ul style="list-style-type: none"> – графічне рішення проекту кольоровими фарбами; – пошук форм на планшеті в кольоровому вирішенні; – пошук орнаментальних мотивів на планшеті в кольоровому вирішенні. 	практичне	[4, 5, 15]	Презентація ілюстративного матеріалу, 1 год	5 б.	протягом тижня
<p>Тема 8. Виконання проектної частини (пошук стилістики шрифту відповідно теми роботи) підписування планшету.</p> <ul style="list-style-type: none"> – пошук стилістики шрифту; – відповідність шрифту до форми; – відповідність шрифту до орнаменту; – підписування планшета. 	практичне	[1, 19]	Презентація ілюстративного матеріалу, 1 год	5 б.	протягом тижня

Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції			30		
практичні			60		
самостійна робота			180		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
III	014. 12 СО. ОМ.	II	вибірковий		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Літера- тура	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконан ня
Тема 1. Ювелірні прикраси Київської Русі. Скандь, філігрань. Особливості виготовлення . – лиття та штампування; – чернь; – зернь; – скандь.	лекційне	[3; 5; 8; 13; 14]	Прослухати лекцію. Передивитись презентацію, 4 год	5б.	Протягом тижня
Тема 2. Ювелірні прикраси Київської Русі. Холодна і гаряча емаль. Особливості виготовлення. – гарячі емалі; – холодні емалі; – декоративна обробка емальованих прикрас.	лекційне	[5, 15,]	Прослухати лекцію. Передивитись презентацію, 4 год	5б.	Протягом тижня
Тема 3. Робота над технічним кресленням – проведення осьових і центральних ліній; – нанесення ліній видимого і невидимого контурів; – вибір проекції; – нанесення розмірних ліній; – нанесення розмірів.	практичне	[4, 7, 9,]	Передивитись презентацію, 1 год	5б.	протягом тижня
Тема 4. Виконання моделі виробу. – підбір матеріалів для моделювання; – підбір масштабу; – виконання моделі – пошук форм; – малювання моделі в один тон;	практичне	[4, 7, 9, 16,]	Передивитись презентацію, 1 год	5б.	протягом тижня
Тема 5. Виконання окремих частин виробу (різання). – підбір матеріалів; – підбір інструментів; – різання металу ручними ножицями;	практичне	[13, 16, 21,]	Передивитись презентацію, 1 год	5б.	протягом тижня

Тема 6. Продовження виконання окремих частин виробу (виготовлення скані). – підбір дроту для скані; – відпалювання дроту; – відбілювання дроту; – скручування мідного дроту в «скань»	практичне	[11, 18]	Виконати замальовки 1 год.	5б.	протягом тижня
Тема 7. Продовження виконання окремих частин виробу (паяння скані). – виготовлення твердого припою; – накладання скані на папір; – паяння сканного орнаменту; – відбілювання сканного орнаменту; – робота над конструкцією.	практичне	[4, 5, 15]	Презентація ілюстративного матеріалу, 1 год	5 б.	протягом тижня
Тема 8. Опоряджувальні роботи (полірування, лакування, емалювання). – крацування сканного орнаменту; – полірування сканного орнаменту; – очистка сканного орнаменту; – лакування сканного орнаменту.	практичне	[1, 19]	Презентація ілюстративного матеріалу, 1 год	5 б.	протягом тижня

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання якості знань студентів в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання. Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів), здобутих під час проведення аудиторних занять, виконання самостійної роботи, консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажання підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виконання практичних робіт, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.
Вимоги до письмової роботи	В рамках навчально-виховного процесу, з метою визначення рівня знань, умінь та навичок студентів проводиться контрольна робота за матеріалами лекційного курсу.
Семінарські заняття	навчальним планом не передбачені
Умови допуску до підсумкового контролю	Підсумковий контроль з дисципліни проводиться у формі семестрових заліків та екзамену. Заліки та екзамен виставляється за результатами успішної роботи студента впродовж усіх семестрів за всіма видами робіт, передбачених навчальним планом. Підсумкова кількість балів з дисципліни визначається як сума балів поточного контролю, а також самостійної роботи студента.
7. Політика курсу	

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до кодексу честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL :

https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fpnu.edu.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2019%2F02%2Fcode_of_honor.doc

Дані правила допоможуть студентам уникнути можливих суперечностей, конфліктів та інших незручностей, розроблені із метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу, а також врегулювання комплексу взаємовідносин, підтримки іміджу університету серед навчальних закладів нашої держави і Європи в цілому.

8. Рекомендована література

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво : навч. посібник. Львів : Світ, 1992. 272с.
2. Антонович Є. А., Селівачов М.Р. Декоративно-прикладне мистецтво з практикумом у навчальних майстернях : навч. посібник. Київ: РНМК, 1993. 115с.
3. Асєєв Ю. С. Джерела: мистецтво Київської Русі. Київ: Мистецтво, 1980. 214с.
4. Басанець Т. Художні вироби з кольорових металів. *Народна творчість та етнографія*. 1993. № 6. С. 46-50.
5. Балецкий В. С., Лисицина Е. Е. Синтетические аналоги и имитации природных камней. Москва: Недра, 1981. 242с.
6. Беседина М.Б. Самые знаменитые драгоценные камни и ювелирные украшения. Москва : АСТ, 2009. 269с.
7. Блейкмор К., Стенли Э. Ювелирное дело. Москва : ЗАО Олимп-Бизнес, 2006. 384с.
8. Бреполь Э. Теория и практика ювелирного дела. Ленинград: Машиностроение, 1982. 140с.
9. Бочаров Г. Н. Художественный металл Древней Руси. Москва: Наука, 1985. 320с.
10. Буканов В.В. Цветные камни / энциклопедия. Санкт-Петербург, 2008. 416с.
11. Вирбилис С. Гальванотехника для мастеров. Москва: Металлургия, 1990. 208с.
12. Гоberman Д. Искусство уцулов. Москва: Советский художник, 1980. 210 с.
13. Грилихес С.Я. Обезжиривание, травление и полирование металлов; под ред. П.М.Вячеслава. изд. 5-е, перераб. и доп. Ленинград: Машиностроение, 1983. 101с.
14. Древнее золото. Изобрания Музея исторических драгоценностей УССР. Москва : Искусство, 1975. 108с.
15. Древнерусское искусство XVII век. Москва : Наука, 1964. 332с.
16. Джинкс Мак Грас. Декоративная отделка ювелирных изделий. Москва : АРТ-РОДНИК, 2007. 128с.
17. Захаров Л.Н. Техника безопасности в химических лабораториях : прав. изд. 2-е узд. перераб. и доп. Ленинград : Химия, 1991. 336с.
18. : Ковальська майстерня : каталог навчальних закладів України з художньої обробки металу. Київ, 2006. 256с.
19. Жолтовський П. М. Художнє лиття на Україні XIV – XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1973. 132с.
20. Жолтовський П. М. Художній метал. Київ : Мистецтво, 1972. 114с.
21. Карл Кодин. Ювелирное дело. Омск : Дедал-Пресс, 2008. 172с.
22. Колчин Б.А. Техника обработки металла в Древней Руси. Москва : Государственнонаучно-техническое издательство машиностроительной и судостроительной литературы, 1953. 159с.
23. Корсунь В. Ювелирное искусство Древней Руси. Традиции мастерства. Москва : Инфа-М, 2012. 272с.
24. Лившиц В. Художественное литье. Материалы. Технология. Практика : учебник для вузов. Москва : Риполклассик, 2004. 192с.
25. Лившиц В.Б. Художественное литье. Ювелирные и декоративные изделия. Москва :

- АСТ, 2010. 224с.
26. Мария ЖозеФоркадел. Рисунок для ювелиров. Москва :АРТ-РОДНИК, 2005. 191с.
  27. Марк Ф.Гримвейд. Руководство по пайке и другим техникамсоединения в производствеювелирныхизделий. Омск : Дедал-Пресс, 2007. 66с.
  28. Марченко В. И. Ювелирноедело. Москва : Высшая школа, 1984. 254с.
  29. Манко Г. Пайка и припои. Москва : Машиностроение, 1968. 147с.
  30. Макарова Т.И. ЧерневоделоДревней Руси. Москва : Наука, 1986. 154с.
  31. Макарова Г.А. ХудожественноесереброГолландии. Москва : Художник и книга, 2003. 114с.
  32. Макарова Г.А. Немецкоехудожественноесеребро. Москва : Искусство, 1975. 146с.
  33. Мак Крайт Тим. Двенадцатьтехникаработы по металлу. Омск : Дедал-Пресс, 2004. 162с.
  34. Мак Крайт Тим. Полноеруководство по обработкеметаллов для ювелиров.Омск : Наследие. 2002. 164с.
  35. Мельников И.В. Художественнаяобработкаметаллов. Ростов-на-Дону : Феникс, 2005. 450с.
  36. Музей коштовностей України. Київ : Мистецтво, 2004. 463с.
  37. Никифоров Б.Г. Ювелирноеискусство: учебноепособие. Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. 249с.
  38. Новиков В.П. Ручноеизготовлениеювелирныхукрашений. Ленинград : Политехника, 1991. 205с.
  39. Русакова А. Ювелирные изделия. Мосуква : АСТ, 2008. 184с.
  40. Рябцева С. Древнерусскийювелирныйубор. Санкт-Петербург, 2005. 384с.
  41. Рябинин Е.А. Язычискиепривески-амулетыДревней Руси. Москва : Наука, 1988. С. 55-58.
  42. Одноралов Н. В. Гальванотехника в декоративномискусстве. Москва : Искусство, 1974. 296с.
  43. Олвер Э. Искусство ювелирного дела. Омск : Дедал-Пресс, 2008. 172с.
  44. Суха Л. М. Художні металеві вироби українців східних Карпат. Київ : АН УРСР, 1959. 104с.
  45. Седова М.В. ЮвелирныеизделияДревнегоНовгорода (X – XVвв.). Москва : Наука, 1981. 191с.
  46. Сіменс Р.Ф. Породи і мінерали. Львів : Арт-Медіа, 1997. 64с.
  47. Соколов М.В. Художественнаяобработкаметаллов. Азыфилиграни. Москва :Владос, 2005. 143с.
  48. Старк Джин Райст. Классические цепи «Звено в Звено» и ихразновидности. Омск : Дедал-Пресс, 2007. 210с.
  49. Стив Миджет. Мокумегане. Полный обзор. Омск : Дедал-Пресс, 2005. 160с.
  50. Петерсон К. Проволочнаябижутерия и ювелирныеукрашения. Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. 144с.
  51. Періодика міжнародного журналу з популяризації ковальського мистецтва (Ковальська майстерня). [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.kovalmayster.com.ua/>
  52. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.nbuv.gov.ua>
  53. Рукотвори. Народне мистецтвоonline.[Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.rukotvory.com.ua>
  54. Архів загальноукраїнського науково-освітнього журналу «Міфологія і фольклор». [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.mifjournal.org.ua>
  55. Оборудование и инструмент для ювелиров «Рундист». г. Львов. [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://rundist.com/>
  56. Ювелирноеоборудование и инструмент "АВ ПОЛИСТАР". г. Харьков.

[Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.polystar.com.ua/>
57. СлавИнструмент. Приобретение и доставка ювелирногоинструмента. г.Краматорск.
[Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://sjt.dn.ua/>

Викладач: Тимків Б.М.; Городецький В.І.